

Σημειώσεις

Δυστυχώς, ξεπέφτουμε

Υπάρχει μιά σαφής πολιτιστική παρακμή το τελευταία χρόνια. Ιδίως στο κέντρο, δηλαδή στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Τό έλεπει κανείς παντού, τό μυρίζεται, τό υφίσταται. Και δέν είναι μόνο τά τελευταία τρία - τέσσερα χρόνια, είναι πιά παλιά, ίσως οί ρίζες νά πρέπει ν' αναζητηθούν στην έπταετία. Ωστόσο, εδώ και λίγο διάστημα τό πράγμα παίρνει έντονα άσχημη μορφή. Ας τό δούμε σέ πανελλαδικό επίπεδο. Στις δεκαετίες τού 1950 και τού 1960 ή Επίδραση και τό φεστιβάλ Αθηνών έλαμπαν, μέ αξέχαστες έπιτυχίες και έρμηνείες. Σήμερα τό άρχαιο δράμα έξευτελλίζεται. Στις ίδιες έκείνες δεκαετίες μεγάλα άναστήματα τού έλεύθερου θεάτρου, ο Κούν, ο Κατράκης, πολλές φορές ο Μυράτ και ο Μουσούρης, γέμιζαν τίς σκηνές τους φιλοδοξίες και έπιτυχίες άλησμόνητες. Ποιά είναι τό σημερινά τους αντίστοιχα; Στή μουσική τήν ελληνική ο Θεοδωράκης και ο Χατζηδόκις έφERVαν τήν άνανέωση, δημιουργούσαν ένα «Αίον έστί». Σήμερα τό ρέικμε στα πανηγύρια τής κακάς ώρας. Στήν παρακμή ή στο κυνήγι τής εύκαρίας, πού τίς πού πολλές φορές άνομαζέται «κρατική έπιχορήγηση».

Η Θεσσαλονίκη μέ τό όνειρο

Δέν είναι πιά αϊσιόδοξα τό πράγμα στη συμπεριφορά, ίσως γιατί στή δεκαετία 1955-65 είχε έπιτύχει ή πόλη αύτή έντυπωσιακά άλματα στόν πολιτιστικό τόμη. Πρώτ' απ' όλα είχε τή ζωντανή εκείνη «Τέχνη» πού παρείχε συνεχώς άξυγόνο στή σχετικά άνοδση καλλιτεχνικά Θεσσαλονίκη! σήμερα ο ίδιος σύλλογος έχει (έκ τών πραγμάτων) ύποθαμίστει σάν συντελεστής τής πολιτιστικής ζωής, χωρίς όμως ν' άντικαταστήσει από τίποτε καλύτερα. Κι άκόμη στήν τριετία 1959-1961 ίδρύθησαν ή συμφωνική όρχήστρα και τό κρατικό θέατρο και ξεκίνησε τό φεστιβάλ κινηματογράφου. Η Θεσσαλονίκη έδωσε παλιά και μεγάλα όνειρα τής νά υλοποιούνται, άρχισε νά ζει σ' ένα άλλο πνευματικό και καλλιτεχνικό ρυθμό και κλίμα. Λίγο πιά πρίν ο Κούν δημιουργούσε και λειτουργούσε ένα θαυμάσιο θέατρο στό πάρκο. Άνα άγόρευσε ο ΕΟΤ ξεκίνησαν τό «Δημητρία», διά κάνουμε συγκρίσεις μέ τό σήμερα; Δέν διά μιλήσουμε γιά τό ΚΘΒΕ και τήν ΚΟΘ (ή δεύτερη πάει καλά). Τό φεστιβάλ κινηματογράφου έβάλλε, ύποαξιόπαιτα και καυδονίζετα. Τό «Δημητρία» δέν έκαναν θήματα πρós τό μπρός - μέλλον τό άντιπρό. Κι εκεί πού χαίρομασαν τίς παραστάσεις τού Κούν, άκωνίκε ο έρασιτεχνισμός. Καί περ' απ' ό' αύτό: τί καινούριο αξιόλογο δημιουργήθηκε τό τε-

Ο μεγάλος συγγραφέας τού «Γλάρου» Τσέχωφ: ή λογική του φαίνεται άκατανόητη

Οί εύθυμες ιστορίες του πού φέρνουν άμηχανία

Τήν άλλη έβδομάδα τό ΚΘΒΕ άνεβαίει τόν «Γλάρο» τού Τσέχωφ, γιά δεύτερη φορά στην ιστορία του (ή πρώτη ήταν στά χρόνια τού Σωκράτη Καραντινού) κι έτσι θά' ξαναχαρούμε τόν λόγο τού μεγάλου Ρώσου κλασικού, πού μέσα από τό λιγοστό θεατρικό του έργα και ένα πλήθος διηγημάτων κατόρθωσε νά δημιουργήσει έναν κόσμο έντελώς προσωπικό, μιά γραμμή μέσα στην παγκόσμια λογοτεχνία, πού νά έχει αυτότέλεια και δικό τής χαρακτήρα.

«Γιά τόν Τσέχωφ έχουν γραφτεί πολλά, από Ρώσους και άλλους. Από τίς πιά χαρακτηριστικές αετίδες είναι έκείνες πού έγραψε γιά τόν δημιουργό τού «Βυσινόκηπου» ο Μαξιμ Γκόρκυ, συμπατριώτης του, σχεδόν σύγχρονός του και γνώριμός του. Γράφει, λοιπόν, ο Γκόρκυ:

«Σά διαβάσεις τό διηγήματα τού Αντον Τσέχωφ έχεις τήν έντύπωση πώς ζεις μιά μελαγχολική φθινοπωριάτικη μέρα, όπου μέσα στόν διάφανο άέρα διαγράφονται καθαρά τ' άπογυμνωμένα δέντρα, τό καχεκτικό σπία, οί κριζικοί άνθρωποι. Όλα είναι παράξενα μοναχικά, άκίνητα και δδύνομα. Οί γαλάζιοι και βαθιοί όρίζοντες είναι έρμιοι και χωνεμένοι μαζί μέ τόν άχρό αύρανό, φυσάει μιά ψυχρή και άθιμνη νσητό πόνω σέ μιά γής σκεπασμένη μέ παγωμένη λάσπη. Τό πνεύμα τού συγγραφέα - σόν φθινοπωριάτικος ήλιος - φωτίζει μέ δδέκοστη καθαρότητα τούς πατημένους δρόμους, τό στρεβλό δρομάκιο, τό φτωχικό και βρώμικα σπιάκια, όπου άδιορήνηται οι άνθρωποι πνίγονται από άνια και τεμπελιά, ενώ ταυτόχρονα γεμίζουν τό σπιατικό τους μέ παράλογη και κοιμωμένη ταραχή».

Οί γραμμές αυτές τού Γκόρκυ δίνουν τό κλίμα τής πεζογραφίας και τής δραματογραφίας τού Τσέχωφ. Πολλές φορές λέγεται ότι ο Τσέχωφ στό θέατρο πρέπει νά παίζεται σέ ύψος κωμωδίας. Ίσως ή άποψη νά είναι τραθημένη. Ίσως ο μεγάλος συγγραφέας μέσα στό έργο του, τό θεατρικό, αλλά και σέ πολλά διηγημάτά του έχει ένα σπαρταριστό χιούμορ. Αλλά και τό χιούμορ αυτό είναι διαποτισμένο από μιά πικρα χαρακτηριστική. Ας θυμηθεί κανείς τίς παραστάσεις σοβιετικών θιάσων πού μέσ παραουσιάζαν έργα Τσέχωφ. Διά θυμηθεί πού κωμικό στοιχείο δινόταν μόνο στά σημεία πού έπρεπε. Αλλά άς ξαναδούμε τί λέει ο Γκόρκυ.

Μερικά πρόσωπα

άδελφού τής. Μπρός στά μάτια τής συντρέχεται ή ζωή τών άδελφών τής κι αύτή κλαίει και δέν μπορεί νά βοηθήσει κανέναν σέ τίποτα κι ή καρδιά τής δέν θάγει καμιά φωνή ζωηρή και δυνατής διαμαρτυρίας ένάντια στην υδαιοδότη».

Και παρακάτω τό κείμενο τού Γκόρκυ, χαρακτηρίζοντας μερικά άκόμη πρόσωπα τού δημιουργού τού «Γλάρου», ύιοστηρίζει τό έξης:

«Ο Βερσινόν όνειρεύεται τήν όμορφιά τής ζωής όπως θά είναι σέ τριακόσια χρόνια και δέν προσέχει πώς γύρω του όλα διαλύονται και πώς κάτω από τά μάτια του, από θαλακεία και άνια, ο Σολόνυ είναι έτοιμος νά σκατώσει τόν άδιορήνητό τω άόνο Τσούζνιμα. Μπροστά μας περνάει ένα άναρίθμητο πλήθος από άντρες και γυναίκες, πού είναι δούλοι τής άγάπης τους, τής τεμπελιάς τους και τής άπάλησής τους νά χροάνει τό γήινα άνάθε. Δούλοι ενός σκατεινού φόδου γιά τή ζωή, προχωρούν, κυριευμένοι από μιά συνεχόμενη άγνωση, και γεμίζουν τό κενά τής ζωής τους μέ δουνάρητα λόγια γιά τό μέλλον, μιά και άισθά- νονται πώς δέν υπάρχει θέση γι' αύτούς στό παρόν. Μά κάπου - κάπου, μέσα σ' αύτή τή μαύρη μάζα, ξεσπάει μιά ντουφεκιά: είναι ο Ιβάνωφ ή ο Τρέπλεφ, πού καταλάθωνε τί πρέπει νά κάνουν πού πού πεθό- νουν».

Εύθυμα έργα

Η σκέψη πώς τά έργα τού Τσέχωφ είναι «εύθυμα» δέν είναι καινούργια. Ας ειπωθεί πώς και ο ίδιος πίστευε πώς γράφει έργα διασκεδαστικά. Ο Γκόρκυ, πού δέθηκε μαζί του μέ φίλα, μαρτυράει τό έξης:

«Δέ μλούσε πολύ γιά τί λογοτεχνική του δουλειά κι όταν μλούσε, τό έκανε όπράδωμά και θά' θελα νά πώ, μέ κάποια ντροπή κι ίσως μέ τήν ίδια έπιφυλακτικότητα πού μλούσε γιά τόν Λέοντα Τολστόι. Ίσπνια, σέ καμιά στιγμή εύθυμίας, διηγόντανε γελώντας τό θέμα κάποιους νουδέ- λας του, πού πάντα ήταν χιασμο- ριστικά... Τά έργα του τό έλεγε «εύθυ- μες» κωμωδίες και νομίζω ότι ήτανε βέβαιος ελικρινά πώς έγραφε «εύ- θυμα έργα». Ίσως νά τό άκουσε από τόν ίδιο ο Σάββα Μορόζωφ, όταν

ξεχωριστά άδύναμια στην άγάπη του γιά τήν άλήθεια. Περιφρονεί τίς φθηνές, τίς συνηθισμένες έπιφω- νιακές συγκινήσεις και τό χυλοει- σκάδα. Ο Τσέχωφ άναζητεί τήν άλήθεια του στις πιά κρυφές ψυχ- κές καταστάσεις, στό κατάθωπα τής ψυχής. Καί ή άλήθεια αύτή συναρπά-

Ο Τσέχωφ, καθιστός στή μέση, μέ τήν οικογένειά του, τό 1890, μπροστά στή σκηνή τής Μόσχας. Στήν άριστερά στέκει, άπό αρι- στέρης, ο άδελφός του Ιβάν και ή αδελφή του, και ο σύζυγός της Ιβάνοβιτς.

Γύρω σέ αδέλφους και ή μητέρα του.

πυμένα αισθήματα, πού, καθώς τό έξανε πιά πολύ καλά πώσαμε νά τό προσέχουμε και έχασαν κάθε ψε-

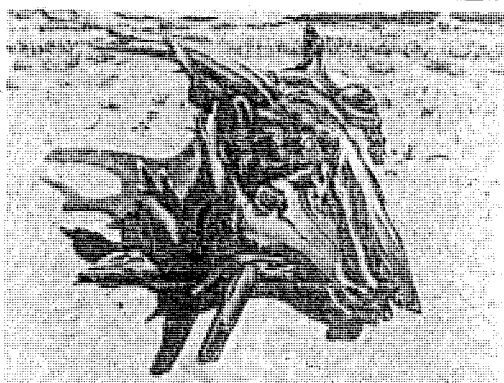
ζει σόν κάτι άναπάντεχο, αλλά και μέ τούς μυστηριακούς δεσμούς τής μέ τό ξεχασμένο παρελθόν και τό άνε-

Τό ξένο ποίημα

έληγτα πρόσαιθήματα πού προκαλεί γιά τό μέλλον και γιατί παρουσιάζει μιά ζωή βασισμένη σέ κάποια ιδιαίτε- ρη λογική, μιά λογική πού φαίνεται άκατανόητη γιά τό λογικό μας και πού χλευάζει, σαρκάζει, φέρνει τήν άμηχανία ή τό γέλιο».

Πρώτη παράσταση

Ο «Γλάρος» τού Τσέχωφ άνε- βάστηκε από τό θέατρο Τέχνης τής Μόσχας, μέσα σέ άσφακές και μπρεζέμενες συνθήκες. Ο Στανισλάφσκι πού έπαιζε τόν ρό- λο τού Τριγκόριν και πού σκηνο- θέτησε τό έργο, γράφει τό έξης: «Ο Αντόν Πούλνιτς Τσέχωφ ήταν άρρωστος, είχε ξανακλήθει μέ φυ- ματίωση. Βρισκόταν σέ τέτοια ψυχ- κή κατάσταση πού άν ο «Γλάρος» άπότιυαν, όπως στή πρώτη του άνέβαση στην Πετρούπολη, ο συγ- γραφέας δέν θά μπορούσε νά άντέ- ξει τό χτύπημα. Μοιραία θά ήταν ίσως γι' αύτόν μιά νέα άποτυχία. Μάς προειδοποίησε ή Μαρία Παυλόβνα, ή άδελφή του, μέ δάκρυα στά μάτια, τήν παραμονή τής πρεμιέρας και μάς παρακάλεσε νά τήν αναβάλου- με. Μά ήταν άνάγκη ν' άρχίσουμε, γιατί ή έπιχείρηση πηγαινε άσχημα και γιά νά καλύτερέσουμε τό οικο- νομικό μας έπρεπε ν' άνεβάσουμε κάτι καινούργιο. Φαντάζεστε, λοι- πόν, σέ τί κατάσταση βρισκόμαστε, παίζοντας τό πρώτο βράδυ, μπροστά σ' ένα περιορισμένο κοινό. Ξεσκόπια ρούθλια είχε μόνο τό ταμείο. Όσο είμαστε στή σκηνή άκούγαμε μόν οιασμή φωνή νά λέει μέσα στην καρδιά μας: «Πρέπει νά παίξεις κα- λά, πρέπει νά παίξεις καλύτερα κι από καλό, νά βοηθήσεις νά χετέ άχι μόνο έπιτυχία, μά θρίαμβο, γιατί άλλως, ο άνθρωπος κι ο συγγραφέας πού άναπαύει, θά πεθάνει και θά τόν έχετε σκατώσει έσείς οί ίδιοι μέ τό χέριο σας». Δέν θυμάμαι πώς παίξα- με. Τελειώνει ή πρώτη πράξη. Σιωπή τήφου στην πλατεία. Μά ήσποισς λιποθύμει στή σκηνή. Εγώ δέν μπορώ νά κρατήσω τό πόδια μου άπό τήν άπελπισία. Άξαφνα μιά βρο- νή ξεσπάει στην πλατεία. Νά, ή αλλαία άνοίγει, έκλεισε κι άνοίγει πάλι, και όλο τό κοινό μά έλαπει, πού σκετόκατος καταμαγεμένοι κι δαδ- λευτοί απ' μαρμαριμένους. Άνολγει πάλι ή ούλαία και ξανακλείνει, άνοί- γει και κλείνει, κι έμεις χόσαμε τό μού μας και δέν σκεφτόμαστε πώς πρέπει νά κάνουμε πιά και καμιά ύπόκληση. Κι άρχίζουν τό συγχρη- τήρια και τό φίλι όπως τήν Λαμπρή τήν Άνάσταση. Κι οί έπιφωτιστές γιά τήν Μαρία Άλβινα, πού μέ τό τελευταία λόγια τής σέ ρόλο τής Μάσα, έπασαν τόν πάγο. Η έπιτυχία μεγάλωνε σέ κάθε πράξη, ώπου έφτασε στόν θρίαμβο».

Ένα από τά έργα τού Γιώργου Παράλη, πού έπιπνείται στό «Βαφοπούλειο».

Περίπατος στίς έκθέσεις Νέοι ζωγράφοι και άναδρομές

Αναζητήσεις και πειραματισμοί πού άπαιτούν πρόσθετο ροχθό

Υπάρχουν άρκετές έκθέσεις αύτόν τόν καιρό - και αναγγέλλονται άλλες γιά τό μέλλον... Τό πιά σημαντικό γεγονός στή εικαστική αύτό τόν καιρό είναι ή άναδρομική έκθεση Παράλη, στό «Βαφοπούλειο» και απ' ότ φαίνεται έπίσης σημαντική θά είναι ή άναδρομική έκθεση Σαχίνη, πού θά όργανωθεί τόν Μάρτιο στην ίδια αίθουσα. Από πλευράς άτομικών έκθέσεων, στίς ίδιότητες γκαλερί, έχουμε μόνο έκθέσεις νέων καλλιτεχνών, πού άδες τους χαρακτηρίζονται από τήν άναζήτηση, χωρίς νά μπορούμε νά μιλήσουμε γιά έπιτεύγματα.

Εται στόν «Πανσέληνο», έκθέτει ή Ρηνιώ Κυριαζίδη - Μουρέλλου, πού πειραματίζεται πάνω σέ μιά ιδιότυπη μέθοδο, όπου τό σκέδιο, άπλοικό στην πλειοψηφία του, συνδυάζεται μέ ένα φράγμα ντεκου- παρισμένου σέ σχήματα χαρτίου. Εται γιά τήν έπιτεύσει τού καλλιτε- χνικού άποτελέσματος έχουμε ούσιαστικά δύο έπιφάνειες και δύο τεχνικές. Τό σκέδιο και τό ντεκουπαρίσμα τού χαρτίου δίνονται σέ άπλες μορφές και στό ίδιο επίπεδο μένει και ο συνδυασμός τους. Ο θρανή τών έργων νιώδει τόν πειρασμό νά κινηθεί μπροστά στά έργα και άνάλογα από τήν όπτική γωνία, νά δεί τό κάθε έργο νά μεταλλάζεται.

Αυτόοιδακτος ζωγράφος είναι ο Παναγιώτης Κουκουδίστης, πού έκθέτει μιά σειρά από έργα στην γκαλερί «Εξώστης». Οί πίνακές του χωρίζονται σάφως σέ δύο όμάδες θεματικά. Στην πρώτη και παλιότε- ρη ο ζωγράφος δίνει κυβιστικά και μέ ξεκαθορισμένες έπιφάνειες, τόσο από πλευράς σκεδίου, όσο και από πλευράς χρωμάτων, σπία, μπαλκόνια, δομικά συγκροτήματα. Τά έργα του αύτά έχουν μιά φωτεινότητα άξιοπρόσεκτη. Ωστόσο τό μεγαλύτερο μέρος τής δουλειάς του δείχνει μιά άποφασιστική στροφή πρós τό μη παραστα- τικό και μιά άνάλογη στροφή στά χρώματα, μέ προτίμηση στά έντονα και πιά σκούρα χρώματα. Εται ο Κουκουδίστης ρέπει πρós έναν έξπρεσιονισμό, αλλά μέ πολλά όσάθεια. Τά έργα του δείχνουν ότι άκόμη ψάχνει μέν Ισορροπία και ότι θά άπαιτηθούν άκόμη πολλές προσπάθειες μέχρι νά κατασταλάξει ο καλλιτέχνης σέ κάτι ούσιαστι- κότερο.

Περίπου τήν ίδια εικόνα πορουσιάζει ή έκθεση τής Άλβιαν Ψαρού,

